

Commissie voor de
milieueffectrapportage

Grote Zeesluis kanaal Gent–Terneuzen

Advies over reikwijdte en detailniveau
van het milieueffectrapport

20 maart 2014 / rapportnummer 2875-18

1. Hoofdpunten van het milieueffectrapport (MER)

Een nieuwe zeesluis binnen het sluiscomplex van Terneuzen moet ervoor zorgen dat de toegankelijkheid van het Kanaal Gent–Terneuzen verbetert. Dit wordt vastgelegd in een Tracébesluit, te nemen door de Minister van Infrastructuur en Milieu, voorbereid door de Vlaams Nederlandse Scheldec commissie (VNSC). Ter voorbereiding van het tracébesluit wordt de m.e.r.-procedure doorlopen. Ook wordt een Passende beoordeling opgesteld. De Commissie voor de m.e.r. (verder ‘de Commissie’)¹ is gevraagd om advies over de reikwijdte en het detailniveau van het op te stellen MER. Op verzoek van het bevoegd gezag heeft de Commissie de ingediende zienswijzen en adviezen bij haar advisering betrokken.

De Commissie beschouwt de volgende punten als essentiële informatie in het MER. Dat wil zeggen dat voor het meewegen van het milieubelang in de besluitvorming het MER in ieder geval onderstaande informatie moet bevatten:

- een onderbouwing van nut en noodzaak van het voornemen en van de trechtering van de alternatieven tot het voorkeursalternatief;
- een gestructureerd overzicht van de onderdelen en maatregelen van het voorkeursalternatief waarvan ten opzichte van de referentiesituatie relevante milieueffecten worden verwacht²;
- een beoordeling van zowel doelbereik als milieueffecten van de varianten op hetzelfde detailniveau;
- een onderscheid in de beschrijving van de effecten in aanlegfase en gebruiksfase;
- de randvoorwaarden voortkomende uit en de invloed op het waterbeheer (kwaliteit en kwantiteit) door het voornemen;
- inzicht in de effecten van het voornemen op natuur met daarbij specifiek aandacht voor de mogelijke gevolgen van een toenemende stikstofdepositie op Natura 2000-gebieden.

Besluitvormers en insprekers lezen in de eerste plaats de samenvatting van het MER. Daarom verdient dit onderdeel bijzondere aandacht. De samenvatting moet als zelfstandig document leesbaar zijn en een goede afspiegeling zijn van de inhoud van het MER.

In de volgende hoofdstukken beschrijft de Commissie in meer detail welke informatie het MER moet bevatten. De Commissie bouwt in haar advies voort op de notitie reikwijdte en detailniveau³ (verder ‘notitie R&D’). Ook heeft de Commissie kennis genomen van het nog te publiceren uitgangspuntendocument.⁴ Hierin staat beschreven hoe het onderzoek uitgevoerd kan worden. De hierin geschetste aanpak (bij uitvoering van zowel de genoemde fase 1 en fase 2) is naar mening van de Commissie bij de totstandkoming van het MER zeer bruikbaar.

¹ De samenstelling van de werkgroep van de Commissie m.e.r., haar werkwijze en verdere projectgegevens staan in bijlage 1 van dit advies. Projectgegevens en bijbehorende stukken, voor zover digitaal beschikbaar, zijn ook te vinden via www.commissiemer.nl onder ‘Advisering’ of door in het zoekvak het projectnummer in te geven.

² Die werken en maatregelen waarover in dit stadium een besluit genomen wordt.

³ Notitie reikwijdte en detailniveau, planuitwerkingsfase Grote zeesluis kanaal Gent–Terneuzen, VNSC, 19 december 2013

⁴ Uitgangspuntendocument Vlaams Nederlandse Scheldec commissie, 29 november 2013.

2. Achtergronden, probleemstelling, doel en beleid

2.1 Achtergronden, probleemstelling en doel

Omdat steeds meer en grotere zee- en binnenvaartschepen het sluisencomplex van Terneuzen passeren, is in 2007 een verkenning uitgevoerd naar de maritieme toegankelijkheid van de 'Kanaalzone'. Daarin is gebleken dat

- voor zeeschepen nu en in de toekomst met name problemen te verwachten zijn omtrent afmetingen, beschikbaarheid en betrouwbaarheid van doorvaart;
- voor de binnenvaart een capaciteitsprobleem dreigt.

Er is in de verkenning uitgegaan van aanpassingen aan het sluisencomplex en aan het kanaal. Bij deze verkenning zijn een MKBA en een milieutoets opgesteld.⁵ Relevante informatie hieruit kan in het MER worden overgenomen. Na de verkenning en het bijbehorende onderzoek heeft besluitvorming geresulteerd in het nu voorliggende voorkeursalternatief: realisatie van een grote zeesluis binnen het bestaande sluisencomplex van Terneuzen en, indien nodig, aanpassing van de voorhaven(s). Aanzienlijke wijzigingen aan het kanaal Gent-Terneuzen zoals verdieping maken geen onderdeel uit van deze besluitvormingsprocedure maar kunnen eventueel later plaatsvinden.

De Commissie signaleert dat gegeven de omvang van het project de ambities ten aanzien van het leveren van een bijdrage aan de ruimtelijke kwaliteit van het gebied nog geoptimaliseerd kan worden (zie verder §4.9 van dit advies).

Geef in het MER een onderbouwing van nut en noodzaak van het voornemen. Geef daarbij aan in hoeverre de eerder uitgevoerde MKBA hierbij benut kan worden. Vanwege het aangepaste voornemen is het mogelijk dat de MKBA niet meer voldoet en dat deze geactualiseerd moet worden op basis van de aangepaste scope van het voornemen.⁶

Geef in het MER tevens aan in hoeverre het doelbereik⁷ gerealiseerd kan worden in relatie tot de realisatie van aanpassingen aan het kanaal.

De aanleiding tot het voornemen, de huidige knelpunten, is in de notitie R&D alleen kwalitatief beschreven. Maak in het MER met gebruik van relevante kwantitatieve gegevens de ernst van deze knelpunten inzichtelijk, en geef daarbij aan hoe deze een rol hebben gespeeld in de besluitvorming tot nu toe. Deze informatie is van belang om te bepalen in hoeverre de gekozen oplossing aan de gestelde doelen voldoet. De Commissie adviseert in het MER kwantitatieve informatie op te nemen over:

- het huidige scheepvaartverkeer (aantallen en afmetingen);
- wachttijden per sluis bij zowel laag- als hoogwater;
- ontwikkelingen daarin in de afgelopen jaren;

⁵ Het toetsingsadvies over de milieutoets (3 maart 2009) is op www.commissiener.nl beschikbaar als nummer 2014-118.

⁶ In de zienswijzen wordt de validiteit van de MKBA eveneens aangehaald.

⁷ Pagina 8 notitie R&D: robuustheid van het sluisencomplex verbeteren, schaalvergroting in de zeevaart faciliteren en capaciteit van het sluisencomplex vergroten.

- onderbouwing van de verwachte toename (aantal en typen schepen) in de binnenvaart en zeevaart;
- de verwachte afname in wachttijden door het voornemen.

Geef in het MER eveneens aan hoe frequent en voor welke schepen de afmetingen van de voorhavens momenteel en in de toekomst een knelpunt vormen.

Waterbeheer

Het sluisencomplex heeft ook een functie voor de waterbeheersing zoals het spuien en de invloed op de zoetwatervoorraad. Het spuien levert beperkingen op voor de scheepvaart. Uit de functie voor de waterbeheersing kunnen eisen of wensen volgen voor de inrichting van het nieuwe sluisencomplex, bijvoorbeeld aparte voorzieningen om te spuien of het beperken van het zoetwaterverlies bij schutten (door bijvoorbeeld hergebruik van schutwater). Maak deze wensen en eisen expliciet, geef aan wat ze betekenen voor de benodigde omvang of capaciteit van de voorzieningen en beoordeel in hoeverre hieraan voldaan wordt bij de verschillende varianten.⁸

2.2 Beleidskader

Geef in het MER aan welke Nederlandse en Vlaamse wet- en regelgeving en welk beleid relevant is voor het voornemen en of het voornemen kan voldoen aan de randvoorwaarden ofwel een bijdrage kan leveren aan invulling van de doelstellingen die hieruit voortkomen. Ga in het MER ook in ieder geval in op de consequenties voor het voornemen van:

- de Kaderrichtlijn water (KRW);
- de afspraken tussen Nederland en Vlaanderen met betrekking tot het (kwalitatieve en kwantitatieve) waterbeheer van het kanaal (zoals de verdragen van 1960 en 1985);
- het (nog vast te stellen) Deltaprogramma;
- de Programmatische aanpak Stikstof (PAS). Geef aan of het voornemen is aangemeld voor de PAS en zo ja, wat dit betekent voor het natuuronderzoek (zie ook §4.5 van dit advies).

3. Voorgenomen activiteit en varianten

3.1 Voornemen

Ontwerp sluisencomplex

Het voorkeursalternatief betreft de realisatie van een grote zeesluis binnen het bestaande sluisencomplex van Terneuzen en, indien nodig, aanpassing van de voorhaven(s). Werk in het MER de in de notitie R&D beschreven trechtering van alternatieven uit.

⁸ Meerdere zienswijzen wijzen op het waterbeheer.

Ga in op de wijze waarop nautische veiligheid en de noodzaak tot het mogelijk vergroten van de havenmond en het havenbekken en de effecten ervan een rol hebben gespeeld in de trechtering van alternatieven.⁹

Inrichting sluizencomplex

Geef in het MER aan welke ruimteclaims er in de toekomst kunnen ontstaan ter plaatse van het sluizencomplex wanneer de scheepvaart verder toeneemt (bijvoorbeeld door ontwikkeling van de Seine-nord-verbinding) of door conflicterende ruimtelijke ontwikkelingen.

De aanpassing van het sluizencomplex bestaat uit een groot aantal grote en kleine inrichtingsmaatregelen die op zichzelf of in cumulatie tot aanzienlijke milieueffecten kunnen leiden. Geef in het MER een gestructureerd overzicht van de maatregelen die bij het voornemen behoren, en waarvan (in cumulatie) aanzienlijke milieueffecten verwacht kunnen worden.

Varianten voorhavens

De notitie R&D (pagina 29) geeft aan dat in het MER wordt onderzocht of de huidige voorhavens afdoende capaciteit hebben en of de locatie qua ligging en situering voldoet. De Commissie adviseert in het MER inzicht te geven in de gevolgen van de ontwikkelingen in grootte van en aantallen schepen op deze ligging, situering en afmetingen van de voorhavens. Hierbij dienen de verschillende functies van de voorhavens – wachtplaatsen, ligplaatsen en manoeuvreerruimte – in beeld te worden gebracht.

Bespreek in het MER de eventueel benodigde aanpassingen aan de (primaire) waterkering en ga in op de effecten daarvan.

Samenhang sluizencomplex – kanaal

In de notitie R&D (pagina 24) is aangegeven dat aanzienlijke wijzigingen in het kanaal Gent-Terneuzen zoals verdieping nu niet zijn voorzien, maar dat deze mogelijk later zullen plaats vinden.¹⁰ Deze aanzienlijke wijzigingen vormen geen onderdeel van deze m.er.-procedure. Kleinere aanpassingen aan het kanaal zoals aanpassingen aan de bochten om de doorvaart van schepen met maximale grootte (LXB) te faciliteren zijn mogelijk wel nu aan de orde maar worden parallel aan het MER onderzocht. De Commissie is van mening dat ook wanneer besluitvorming over deze aanpassingen parallel plaatsvindt aan de besluitvorming over het sluizencomplex, de aanpassingen en hun effecten –gezien hun samenhang– in het MER moeten worden meegenomen in de effectbeschrijving en –beoordeling.

Onderbouw de gekozen afmetingen van de te realiseren sluis in relatie tot het soort vervoer naar de haven van Gent en de bedrijven langs het kanaal alsmede het type schepen dat daarvoor wordt ingezet, mede gelet op het feit dat het kanaal pas op de langere termijn wordt aangepast.

⁹ In de zienswijzen wordt eveneens gevraagd de trechtering van alternatieven duidelijk te onderbouwen en daarbij aan te geven waarom het alternatief 'grote zeesluis buiten het complex' niet tot de onderzochte alternatieven in het nu voorliggende MER behoort.

¹⁰ Of en wanneer deze aanpassingen zullen plaatsvinden is op dit moment nog niet bekend.

Geef een doorkijk van milieueffecten op de langere termijn bijvoorbeeld in de vorm van een gevoeligheidsanalyse waarin bekeken wordt wat het gevolg is van:

- het uitstellen van de grootschalige kanaalaanpassingen met daarbij een doorkijk naar de effecten van deze toekomstige aanpassingen;
- de situatie dat er helemaal geen aanpassingen aan het kanaal worden gedaan.

Maak duidelijk welke voordelen voor de scheepvaart ontstaan door aanpassing van het slui-zencomplex zoals nu is voorzien en in welke mate groei van de scheepvaart op het kanaal afhankelijk is van de aanpassingen aan het kanaal op de lange termijn.

Waterbeheer

Zoals in paragraaf 2.1 is aangegeven heeft het sluiscomplex ook een functie voor de waterbeheersing door onder meer het spuien en de regulering van de zoetwatervoorraad. Af-spraken hierover zijn in verdragen met Vlaanderen vastgelegd. De Commissie adviseert in het MER inzichtelijk te maken wat het effect van het voornemen en de mogelijke varianten zijn op het waterbeheer. Geef inzicht in varianten of opties en voorzieningen (bijvoorbeeld een wa-terbufferlocatie, separate spuisluis) om negatieve effecten op het waterbeheer te verkleinen. Ga in op het daarbij behorende ruimtebeslag en de inpasbaarheid daarvan.

Varianten slib en bodemmateriaal

Om het voornemen te realiseren komt een aanzienlijke hoeveelheid grond vrij. De notitie R&D (pagina 36) geeft storten in de Westerschelde als mogelijke bestemming van de niet in het project herbruikbare vrijkomende grond. De Commissie adviseert in het MER in te gaan op:

- de hoeveelheden vrijkomende grond en de kwaliteit ervan;
- de verontreinigingen, waarbij van belang is of de verontreinigde waterbodem in de auto-nome situatie gesaneerd zal worden;
- de (on)mogelijkheden voor nuttig toepassen van vrijkomende grond;
- de inpasbaarheid van het te storten materiaal (in omvang, kwaliteit en moment van stor-ten) in de op dit moment in procedure zijnde aanvraag van de stortvergunning Wester-schelde en bijbehorende Natuurbeschermingswetvergunning.

Wanneer storten in de Westerschelde niet mogelijk blijkt, dient het MER (op hoofdlijnen) in-zicht te geven in mogelijke andere locaties, de geschiktheid van deze locaties en de eventue-le risico's.

3.2 Referentiesituatie

Beschrijf de bestaande toestand van het milieu in het studiegebied en de te verwachten mili-eutoestand als gevolg van de autonome ontwikkeling, als referentie voor de te verwachten milieueffecten. Daarbij wordt onder de 'autonome ontwikkeling' verstaan: de toekomstige zekere ontwikkeling van het milieu, zonder dat de voorgenomen activiteit of één van de al-ternatieven wordt gerealiseerd. Ga bij deze beschrijving uit van ontwikkelingen van de huidi-ge activiteiten in het studiegebied en van nieuwe activiteiten waarover reeds is besloten.

4. Bestaande milieusituatie en milieugevolgen

4.1 Algemeen

De Commissie adviseert in het MER duidelijk onderscheid te maken tussen de tijdelijke effecten gedurende de aanleg en de permanente effecten door het gebruik.

Maak in het MER duidelijk onderscheid tussen hoofd- en bijzaken. Behandel bijvoorbeeld per milieuthema: toetsingskader, methodiek, huidige situatie en autonome ontwikkeling, alternatievenvergelijking, mitigerende maatregelen en leemten in kennis op het voor dat thema gewenste detailniveau. Maak daarbij onderscheid tussen informatie die van belang is voor de besluitvorming (bv. milieueffecten en belangrijke kennisleemtes) en achtergrondinformatie (toetsingskader, methodiek). Doe dit ook in de samenvatting.

Ga in het MER in op de milieugevolgen van het voornemen samen met de milieugevolgen van andere plannen en projecten in de omgeving van het voornemen (cumulatie). De notitie R&D (pagina 38) lijkt te suggereren dat in cumulatie alleen naar de beperkte aanpassingen aan het kanaal gekeken zal worden. Op pagina 12 van de notitie R&D worden echter ook andere relevante plannen en projecten genoemd¹¹, betrek deze bij de beschrijving van gecumuleerde effecten in het MER.

Onderbouw de keuze van de rekenregels/-modellen en van de gegevens waarmee de gevolgen van het voornemen voor water-, bodemkwaliteit, trillingshinder, aantallen geluidgehinderten worden bepaald. Ga in op de onzekerheden in deze bepaling. Onderscheid daarbij onzekerheden in de kwaliteit van de gegevens (bron, ouderdom, betrouwbaarheid, e.d.) en in de gehanteerde rekenregels/-modellen (afleiding en bandbreedte van kritische parameterwaarden, modelkalibratie, e.d.). Vertaal dit zo mogelijk in een bandbreedte voor de genoemde gevolgen en geef aan wat dit betekent voor de vergelijking van de alternatieven.

4.2 Studiegebied

De omvang van het studiegebied lijkt zich nu voor de meeste aspecten te concentreren op de directe omgeving van het sluizencomplex. Dat betekent dat de effecten op het achterland, waaronder het gebied langs het kanaal, niet worden meegenomen. Ten opzichte van de referentiesituatie is het niet uitgesloten dat ook daar effecten optreden. In het uitgangspunten-document wordt uitgelegd dat de wijzigingen en ontwikkelingen langs het kanaal Gent-Terneuzen sterk afhankelijk zijn van de aanpassing van het kanaal en dat daarom deze effecten niet worden meegenomen in dit MER.

Effecten treden op zodra er aanzienlijke aanpassingen aan het kanaal plaatsvinden om grotere schepen op het kanaal te kunnen accommoderen. Er treden echter ook effecten op als er niets of slechts beperkte ingrepen aan het kanaal gedaan worden bijvoorbeeld omdat er meer

¹¹ De gemeente Terneuzen wijst in haar zienswijze op de gemeentelijke Structuurvisie en de plannen en projecten daarin.

schepen door het kanaal gaan. Meer schepen leiden tot grotere effecten op luchtkwaliteit en geluid. Daarom acht de Commissie het in de notitie R&D geschetste studiegebied te beperkt.

4.3 Nautische veiligheid

De toename in intensiteit en de grotere (zee)schepen leiden tot een ander verkeersbeeld bij de sluisen en op het kanaal. De situering van de nieuwe sluis leidt naar verwachting tot een toename van kruisende binnenvaart en zeevaart. De Commissie adviseert daarom bij nautische veiligheid de interactie zee-/binnenvaart mee te nemen. Beschouw ook de gevolgen van de extra en grotere schepen op oever en bodem van het kanaal.

4.4 Bodem en water

De wijziging van het sluisencomplex brengt effecten met zich mee op zowel bodem (uitbaggeren) als water (peilbeheer, verzilting, aanzanding en mogelijke grondwaterstandsveranderingen tijdens de bouw).

De Commissie adviseert in het MER de mogelijke effecten van alle relevante activiteiten op de bodemkwaliteit, morfologie, oppervlaktewater (kwantiteit en kwaliteit) en grondwater (kwantiteit en kwaliteit) te beschrijven.

Inrichting en het beheer van de sluisen hebben direct of indirect effecten op de waterkwaliteit en de watervoorraad in het kanaal (zie ook §2.1 van dit advies). Geef aan welke functies rond het kanaal hiervan afhankelijk zijn, bijvoorbeeld grondwaterafhankelijke natuur (Canisvliet), industriële watergebruikers (voor koel- of proceswater), landbouw of peilbeheer in de watersystemen langs het kanaal.

Beschrijf in het MER wat de gevolgen zijn van de keuzes die in de varianten besloten liggen. Ga daarbij onder meer in op de gevolgen voor:

- het peilbeheer van het kanaal (maakt het extra spuiverlies een wijziging van de waterverdeling bovenstrooms nodig, of heeft het negatieve gevolgen voor de watergebruikers bovenstrooms die van zoetwater afhankelijk zijn.¹² In welke natte of droge omstandigheden, en hoe vaak en hoe lang, kan niet worden voldaan aan het streefpeil van het kanaal);
- de periode waarin door spuien één of meer sluisen mogelijk niet gebruikt kunnen worden voor schutten van schepen;
- de verandering van de waterkwaliteit in het kanaal; bespreek in het MER hoe deze effecten zich verhouden tot het behalen van de doelen vanuit de Kaderrichtlijn water;
- de gevolgen van deze verandering voor de functies (bijvoorbeeld toename onderhoud wateronttrekkingen, verzilting van landbouw¹³- of natuurgebieden¹⁴ rond het kanaal).

Voor de verziltingseffecten zijn de droge perioden maatgevend, zorg er daarom in het MER voor dat deze perioden op een goede en navolgbare manier worden doorgerekend.

¹² Een van de zienswijzen gaat uitgebreid in op de mogelijke gevolgen bovenstrooms.

¹³ De zienswijze van de ZLTO vraagt o.a. aandacht voor de gevolgen van verzilting voor de landbouw.

¹⁴ De mogelijke effecten op natuur wordt in meerdere zienswijzen aan de orde gesteld.

Ga na wat de effecten van de aanpassing aan de voorhavens en/of de havenmond kan zijn op sedimentatie of erosie. De Commissie adviseert de effectbeschrijving vooral te richten op de eventuele gevolgen daarvan voor de scheepvaart en het Natura 2000-gebied Westerschelde.

Geef in het MER aan in hoeverre er tijdens de bouw (tijdelijke) milieueffecten ontstaan, bijvoorbeeld door grondwaterstandsverlaging en geef aan wat de vervolgeffecten of risico's zijn voor de daaraan gerelateerde functies, zoals zetting van gebouwen, en beschrijf realistische maatregelen waarmee deze risico's tot een acceptabel minimum kunnen worden beperkt.¹⁵

4.5 Natuur

De notitie R&D, het achtergrondrapport over natuur en het uitgangspuntendocument is reeds zeer informatief over de mogelijke effecten van het voornemen op natuur. Voor een deel van onderstaande aanbevelingen van de Commissie zijn in deze documenten al goede aanzetten te vinden.

4.5.1 Natura 2000

Effecten van stikstofdepositie

Ten aanzien van het beoordelingskader deelt de Commissie niet de in de notitie R&D genoemde afbakening om alleen "effecten van toename stikstofdepositie op gevoelige habitats in Natura 2000-gebieden op een afstand van minder dan 5 km van het sluiscomplex en het kanaal" te onderzoeken. Met name iets verder weg gelegen de beschermde gebieden van de zandgronden in Vlaanderen waarvoor heiden, blauwgraslanden en vennen als instandhoudingsdoelstellingen zijn opgenomen zijn zeer gevoelig voor stikstofdepositie. Ook in de Vlaamse kreken en polders zijn Natura 2000 gebieden aanwezig met blauwgraslanden die overbelast kunnen zijn. Zeker wanneer er meer en/of grotere scheepvaart op het kanaal mogelijk wordt gemaakt kan dit tot effecten leiden.

Volgens de AERIUS-calculator zijn in het nabije Nederlandse Natura 2000-gebied Westerschelde & Saeftinghe op dit moment geen overbelaste stikstofgevoelige prioritaire habitats in de -ook wat wijdere- omgeving aanwezig. Pas op grotere afstand lijken kritische overbelaste habitats aanwezig zoals grijze duinen en duinbossen, onder meer in het Natura 2000-gebied Manteling van Walcheren. De huidige achtergronddepositie in de Canisvlietse Kreek bedraagt volgens de AERIUS-calculator ter plaatse méér dan de kritische depositiewaarde van 1571 mol N/ha/jr van het zogenoemde Kruipe moerasscherm.¹⁶ Deze soort is zowel gevoelig voor verzilting¹⁷ als voor een toename in stikstofdepositie¹⁸.

¹⁵ Zienwijzen van omwonenden refereren naar eerdere ervaringen.

¹⁶ De soort komt echter ook voor in het Triglochino-Agrostietum juncetosum gerardii (subassociatie van zilte graslanden met schorrezoutgras en zilte rus), waarvan de zouttolerantie zeer hoog is (Van Hooff, 2013), een vegetatietype dat zelfs bestand is tegen inundatie door zeewater.

¹⁷ Kruipe moerasscherm reageert echter niet eenduidig op zilte condities. De soort komt namelijk ook voor in het Triglochino-Agrostietum juncetosum gerardii (subassociatie van zilte graslanden met schorrezoutgras en zilte rus), een vegetatietype dat zelfs bestand is tegen inundatie door zeewater en waarvan de zouttolerantie derhave hoog moet zijn (Van Hooff, 2013).

¹⁸ De soort wordt gekoppeld aan habitattypen 1330 (schorren en zilte graslanden) met een kritische depositiewaarde van 1571 mol N/ha/jr. (Van Dobben et al. 2012).

Passende beoordeling

De notitie R&D (pagina 35) geeft aan dat een Passende beoordeling opgesteld wordt voor Canisvliet en Westerschelde en de Vlaamse Assenende polders. Wanneer er sprake kan zijn van significante gevolgen voor andere dan de genoemde Natura 2000-gebieden in Nederland en België door het voornemen is het noodzakelijk deze eveneens in de Passende beoordeling op te nemen. De Commissie denkt hierbij aan bijvoorbeeld aan de Bossen en heiden van zandig Vlaanderen, oostelijk deel.¹⁹

Beschrijf in ieder geval:

- de instandhoudingsdoelstellingen (soorten en habitats) voor de verschillende gebieden en of sprake is van een behoud- of verbeterdoelstelling;
- de actuele en verwachte oppervlakte en kwaliteit van habitattypen en leef-/foerageergebieden voor soorten;
- de staat van instandhouding van deze soorten en habitats;
- de achtergrondconcentraties van stikstof (N-totaal) in de natuurgebieden. Gebruik voor de bepaling van de achtergronddepositie recente gegevens;
- de door de activiteit veroorzaakte (maximale toename van de) depositie, verstoring en mogelijke verandering van het zoutgehalte op de natuurgebieden bij uitvoering van de alternatieven;
- de gevolgen van deposities, verstoring en verzilting. Geef daarbij aan of er een (verdere) overschrijding is van de kritische depositiewaarden en welke instandhoudingsdoelstellingen in het geding zijn. Geef aan of, in cumulatie met andere activiteiten, aantasting van natuurlijke kenmerken van het Natura 2000-gebied kan optreden.

In het beoordelingskader is aangegeven dat voor verstoring in het MER inzicht gegeven zal worden in "Effecten van geluid op vogels en zeehonden in Natura 2000-gebied Westerschelde". De Commissie adviseert daarbij ook andere typen van verstoring te betrekken door meer en andere scheepvaart rond Terneuzen en onderwatergeluid tijdens de aanlegfase.

4.5.2 Flora en faunawet beschermde soorten

De notitie R&D geeft aan dat er in het MER wordt gekeken naar mogelijke effecten op soorten die door de Flora- en faunawet worden beschermd. In het uitgangspuntendocument bij de notitie R&D wordt ingegaan op de Flora- en faunawet. Hierin is onder meer een bijlage opgenomen met aanwezige vogelsoorten rond het complex, evenals een indicatie van aanwezige vleermuissoorten.

Beschrijf welke door de Flora- en faunawet (tabel 2 en 3) beschermde en welke andere bedreigde soorten te verwachten zijn in het studiegebied.²⁰ Ga in op waar zij voorkomen en welk beschermingsregime voor de betreffende soort geldt. Geef aan wat de mogelijke gevolgen (zoals verstoring door licht en geluid) van het voornemen voor deze beschermde soorten zijn. Bepaal of verbodsbepalingen overtreden kunnen worden, zoals het verbod op het verstoren van een vaste rust- of verblijfplaats.

¹⁹ Bij de toetsing van de effecten op Vlaamse Natura 2000-gebieden als gevolg van extra stikstofdepositie zal het Vlaamse toetsingskader worden gebruikt. zie daarvoor:

<http://www.lne.be/themas/milieu-effectrapportage/deskundigen/richtlijnenboeken/rlblandbouwdieren-2011.pdf>.

²⁰ De zienswijze van de Vlinderstichting wijst op het voorkomen van de rode lijstsoort vijflekssintjansvlinder.

Geef, indien verbodsbepalingen overtreden kunnen worden, aan welke invloed dit heeft op de staat van instandhouding van de betreffende soort. Indien schade aan beschermde soorten niet kan worden voorkomen moet worden nagegaan of er geen alternatief is dat deze schade wel voorkomt.

4.6 Woon en leefmilieu

In het uitgangspuntendocument is uitgebreid beschreven hoe effecten op het woon- en leefmilieu zullen worden bepaald. De Commissie adviseert de effecten in het MER uit te werken aan de hand van de twee-fasen (paragraaf 4.10 uitgangspuntendocument). In de navolgende subparagrafen geeft de Commissie nader advies over de wijze waarop voor een aantal specifieke onderdelen de effecten van het Tracébesluit kunnen worden gekwantificeerd.

4.6.1 Wegverkeer

Bespreek in het MER conform de notitie R&D de effecten op het wegverkeer en mogelijke milieugevolgen daarvan. Besteed daarbij aandacht aan omrijafstanden, typologie van wegen en verkeersveiligheid, ook tijdens de aanlegfase, zowel voor het autoverkeer als voor fietsers.²¹

4.6.2 Luchtkwaliteit

Om de alternatieven en/of varianten onderling en met de referentiesituatie te kunnen vergelijken is het noodzakelijk om de effecten op de luchtconcentraties van fijn stof (PM₁₀ en PM_{2,5}) en NO₂ te beschrijven, ook onder de grenswaarden.²² Daarbij dient gebruik te worden gemaakt van berekeningen die voldoen aan de Regeling Beoordeling Luchtkwaliteit 2007. Presenteer de resultaten van de berekeningen bij voorkeur door verschilcontourenkaarten²³ en geef per contour de hoeveelheid en ligging aan van woningen en andere gevoelige objecten en groepen²⁴.

4.6.3 Geluid en trillingen

Maak inzichtelijk in hoeverre de alternatieven of varianten kunnen leiden tot toename van de geluidbelasting voor de verschillende geluidbronnen, wegverkeerslawaaai, scheepvaartlawaaai en industrielawaaai. Geef tevens de gecumuleerde geluidbelastingen van de verschillende geluidbronnen. Ga in op de ligging van geluidsgevoelige bestemmingen en mogelijke knelpunten met wet- en regelgeving of lokaal geluidsbeleid. Om inzichtelijk te maken of er sprake is van toe- of afname van geluidshinder, adviseert de Commissie de geluidbelasting weer te geven in 5 dB-klassen en het aantal woningen in de verschillende geluidklassen te bepalen. Geef in het MER tevens inzicht in aantallen (ernstig) gehinderden.

²¹ In de zienswijzen wordt specifiek aandacht gevraagd voor de verkeersontsluiting.

²² Ook onder de huidige luchtkwaliteitsgrenswaarden kunnen nog aanzienlijke gezondheidseffecten optreden.

²³ Gebruik hiervoor klassebreedtes van 1,0 µg/m³ of minder, indien een klassebreedte van 1,0 µg/m³ onvoldoende onderscheidend is.

²⁴ Gebruik hiervoor de zogeheten Basisregistraties Adressen en Gebouwen (BAG). Mocht de feitelijke situatie afwijken van de BAG houd daar dan rekening mee. Denk bij gevoelige objecten aan kinderdagverblijven, scholen, verpleeg- en verzorgingshuizen en woningen. Gevoelige groepen zijn o.a. kinderen, ouderen en mensen met long- of hartziekten.

Daarnaast adviseert de Commissie om in het MER aan te geven of de scheepvaart, zeker als grotere schepen worden gefaciliteerd, kan leiden tot toename van laagfrequent geluid op gevoelige bestemmingen (woningen).

Maak inzichtelijk of de geluidbelasting en trillingsterkten tijdens de aanleg kunnen voldoen aan de eisen uit het Bouwbesluit.

4.6.4 Externe veiligheid

De notitie R&D geeft aan dat wordt getoetst of aan de normen voor het plaatsgebonden risico en de oriëntatiewaarde voor het groepsrisico voldaan kan worden. De Commissie adviseert daartoe in het MER te beschrijven:

- de aard en omvang van de transporten van gevaarlijke stoffen;
- de externe veiligheidsrisico's door vervoer van gevaarlijke stoffen voor de referentiesituatie en voor de varianten, zodat wijzigingen inzichtelijk worden;
- toets vervolgens de resultaten aan de wettelijke grenswaarde voor het plaatsgebonden risico en aan de oriëntatiewaarde voor het groepsrisico. Geef aan of het transport van gevaarlijke stoffen past binnen de criteria uit het Basisnet water (die per 1 juli 2014 van kracht wordt);
- de maatregelen die de kans op ongevallen en/of de gevolgen ervan beperken.

4.7 Volksgezondheid

De veranderingen in de (volks)gezondheid wordt in deze situatie met name bepaald door de aspecten geluid, luchtkwaliteit en externe veiligheid. Door bijvoorbeeld het uitvoeren van een GES (Gezondheidseffectscreening) kan inzicht worden verkregen in de cumulatieve effecten. Gebruik voor luchtkwaliteit een kleinere klassebreedte (bij voorkeur 1 ug/m^3 ; zie §4.6.2 van dit advies) dan in een GES gebruikelijk is. Uit ervaringen met GES onderzoeken in MER blijkt dat met de klassebreedtes ($5 \text{ tot } 10 \text{ ug/m}^3$) binnen een GES vaak geen onderscheid wordt gevonden tussen alternatieven/varianten, ook wanneer er wel degelijk onderscheid is. Zeker ook bij grotere groepen blootgestelden binnen het studiegebied. Juist ook onder de wettelijke grenswaarden de grootste effecten op de volksgezondheid optreden omdat het aantal blootgestelden aan de lagere concentraties (veel) groter is dan de aantallen blootgestelden aan hogere concentraties. Bij elke ug/m^3 verschil zijn er aantoonbare gezondheidseffecten zowel bij fijn stof als NO_2 .

4.8 Klimaat

Beschrijf op welke wijze bij de locatie- en inrichtingsafwegingen rekening is gehouden met het mogelijk optreden van het worst case scenario voor klimaatverandering van het MNP.²⁵ Ga bij de beschrijving van de milieugevolgen uit van de vier klimaatscenario's van het KNMI en het worst-case-scenario van het MNP. Geef in het MER aan wat de effecten van de verschillende klimaatscenario's zijn op het voornemen en welke inrichtingsvariant daarbij passend is.

²⁵ In de Nationale adaptatiestrategie is aangegeven dat voor een aantal nader te selecteren strategische vraagstukken het Rijk, samen met het KNMI en de planbureaus, de dreiging van extremere omstandigheden zal onderzoeken en zal nagaan welke gebieden en sectoren het meest kwetsbaar zijn.

Bespreek in het MER tevens in hoeverre bij het voornemen rekening wordt gehouden met de komende Deltabeslissingen en de internationale afspraken.

4.9 Duurzaamheid

In de notitie R&D wordt geen aandacht besteed aan duurzaamheid. De Commissie adviseert in het MER in te gaan op de mogelijkheden om met de realisatie van het voornemen nadere invulling te geven aan duurzaamheid. Zij denkt daarbij bijvoorbeeld aan:

- het beperken van het onderhoudsbaggerwerk door daarop gericht te ontwerpen;
- het gebruik van walstroom bij de wacht- en/of ligplaatsen;
- de mogelijkheden om het sluizencomplex duurzaam te ontwerpen (materiaalkeuze), te beheren en te onderhouden;
- de mogelijkheden voor energieopwekking op het complex, zoals getijde-, zonne- of windenergie²⁶;
- het aanbrengen van een vismigratietrap en/of toepassen van het gedachtegoed uit het concept 'building with nature' om negatieve effecten op natuur te voorkomen.

5. Overige aspecten

Voor de onderdelen 'vergelijking van alternatieven', 'leemten in milieuinformatie' en 'samen-vatting van het MER' heeft de Commissie geen aanbevelingen naast de wettelijke voorschriften.

²⁶ De zienswijze van Zeeuwind vraagt aandacht voor duurzaamheid.

BIJLAGE 1: Projectgegevens reikwijdte en detailniveau MER

Initiatiefnemer: de Minister van Infrastructuur en Milieu

Bevoegd gezag: de Minister van Infrastructuur en Milieu; het besluit wordt voorbereid door de Vlaams-Nederlandse Schelde Commissie

Besluit: tracébesluit

Categorie Besluit m.e.r.: m.e.r. vanwege kaderstelling voor categorie C03 alsmede plan-m.e.r. vanwege passende beoordeling

Activiteit: de aanleg van een zeesluis bij Terneuzen

Procedurele gegevens:

aankondiging start procedure in de Staatscourant van: 13 januari 2014

ter inzage legging van de informatie over het voornemen: 14 januari t/m 10 februari 2014

adviesaanvraag bij de Commissie m.e.r.: 13 januari 2014

advies reikwijdte en detailniveau uitgebracht: 20 maart 2014

Samenstelling van de werkgroep:

Per project stelt de Commissie een werkgroep samen bestaande uit enkele deskundigen, een voorzitter en een werkgroepsecretaris. Bij dit project bestaat de werkgroep uit:

Ir. C. van der Giessen

Ir. D.L.J. Heikens

Ir. J.A. Huizer

Drs. S.R.J. Jansen

Drs. L.H.J. Verheijen (voorzitter)

Ir. C.T. Smit (werkgroepsecretaris)

Werkwijze Commissie bij advies reikwijdte en detailniveau:

In dit advies geeft de Commissie aan welke onderwerpen naar haar mening behandeld dienen te worden in het MER en met welke diepgang. De Commissie heeft de hierna genoemde informatie van het bevoegde gezag ontvangen. Deze informatie vormt het uitgangspunt van haar advies. Om zich goed op de hoogte te stellen van de situatie heeft op 13 februari 2014 een startgesprek plaatsgevonden tussen de projectorganisatie en de Commissie.

Zie voor meer informatie over de werkwijze van de Commissie www.commissiemer.nl op de pagina *Commissie m.e.r.*

Betrokken documenten:

De Commissie heeft de volgende documenten betrokken bij haar advies:

- Notitie Reikwijdte en detailniveau, Lievense CSO, 19 december 2013;
- Huidige situatie en autonome ontwikkeling natuurwaarden Zeesluis Terneuzen. Natura-2000 gebieden en EHS-gebieden in de ruime omgeving, Lievense CSO en Bureau Waardenburg B.V., 10 december 2013;
- Uitgangspuntendocument, Vlaams Nederlandse Scheldec commissie, 29 november 2013;

- Brondocument Waterlichaam Kanaal Gent–Terneuzen. Doelen en maatregelen Rijkswateren Ministerie van IenM, Rijkswaterstaat 2009. Partiële herziening 2012, Rijkswaterstaat, 2012;
- MKBA Oplossingsrichtingen Kanaalzone Gent–Terneuzen, Ecorys Nederland B.V., december 2010;
- Memo beoordeling effect stikstofdepositie vanuit kanaal Gent–Terneuzen op Vlaamse Natura–2000 gebieden (versie 2), Vlaams Nederlandse Schelde Commissie, 13 maart 2014;
- Notitie beoordeling stikstofdepositie in het kader van de opmaak van een Passende Beoordeling voor het project Grote Zeesluis Terneuzen, Vlaamse Overheid afdeling Maritieme Toegang, 3 maart 2014.

De Commissie heeft kennis genomen van 15 zienswijzen en adviezen, die zij tot en met 10 februari 2014 van het bevoegd gezag heeft ontvangen. Zij heeft deze, voor zover relevant voor m.e.r., in haar advies verwerkt.

Advies over reikwijdte en detailniveau van het milieueffectrapport Grote Zeesluis kanaal Gent-Terneuzen

ISBN: 978-90-421-3919-0

Commissie voor de
milieueffectrapportage

Arthur van Schendelstraat 800 Utrecht

T 030 - 234 76 66

F 030 - 233 12 95

E mer@eia.nl

W www.commissiemer.nl

